

STUDIU PRIVIND SIGURANȚA COPIILOR ONLINE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

CUPRINS

Editor: Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”
Președinte: Daniela Misail-Nichitin

Responsabil de ediție: Viorelia Rusu

Consultant: Anastasia Oceretnîi, doctor în sociologie, șef catedră Sociologie, Facultatea Sociologie și Asistență Socială a Universității de Stat din Moldova

Acest Raport este bazat pe datele obținute în cadrul studiului privind siguranța copiilor online în Republica Moldova, efectuat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”. Unele materiale din această ediție pot fi xerocopiate și reproduse fără acordul prealabil al autorilor numai în scopuri instructive, științifice, ce nu urmăresc obținerea de profit, cu condiția indicării autorului și sursei.

Pentru informații suplimentare privind prezenta publicație ne puteți contacta:

Republica Moldova, Chișinău, MD-2012, CP 259.

Tel.: (+373 22) 23 49 06

Fax: (+373 22) 23 49 07

E-mail: office@lastrada.md

Site: www.lastrada.md

Portal informațional: www.siguronline.md

Linia Fierbinte: **0800 77777** (gratis pe întreg teritoriul Republicii Moldova)

+ (373 22) 23 49 06 (pentru apeluri de peste hotare)

Skype: **Consultant 0 800 77777**

Skype: **sigur.online**

Design: Victor LUCA

© Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, 2014

Lista figurilor și a tabelelor	5
Notă asupra ediției	9
Sumar executiv	13
Siguranța copiilor online – precizări conceptuale și abordări actuale	19
Obiectivele și metodologia studiului	27
Rezultatele studiului	31
1. Practici privind accesarea Internetului și activități online	31
<i>Orele accesării Internetului</i>	31
<i>Timpul petrecut pe Internet</i>	32
<i>Dispozitive de accesare a Internetului</i>	33
<i>Scopul accesării Internetului</i>	36
2. Comportamentul copiilor online	37
<i>Schimb de date personale, fotografii și video cu persoane cunoscute online</i>	37
<i>Hărțuirea online</i>	40
<i>Adăugarea persoanelor necunoscute pe lista prietenilor de pe profilul de socializare</i>	41
<i>Accesarea materialelor cu caracter pornografic</i>	41
<i>Propuneri indecente online și comunicare online cu tentă sexuală</i>	42
<i>Întâlniri offline cu persoane cunoscute online</i>	43
<i>Neanunțarea părinților despre problemele întâmpinate online</i>	45
Recomandări	49
Anexă. Chestionar pentru copii	57

Lista figurilor și a tabelelor

Tab. 1.	Distribuția copiilor chestionați după zone geografice	27
Tab. 2.	Durata accesării Internetului în dependență de vârsta copiilor	33
Tab. 3.	Utilizarea dispozitivelor pe vârste	35
Tab. 4.	Vârsta copiilor care au indicat că utilizează Internetul inclusiv pentru camera WEB	37
Tab. 5.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Care din acțiunile menționate mai jos le-ai întreprins în ultimele 12 luni?”	38
Tab. 6.	Caracteristici socio-demografice ale copiilor care au expediat secvențe video despre ei unor persoane cunoscute doar prin Internet	39
Tab. 7.	Copii ce stau pe Internet în orele de noapte și discută prin intermediul camerei WEB cu persoane cunoscute doar virtual, fără a se întâlni offline	39
Tab. 8.	Vârsta copiilor care au indicat că au vizionat involuntar imagini cu caracter pornografic pe Internet	41
Tab. 9.	Vârsta copiilor care discută subiecte cu caracter sexual pe Internet	43
Tab. 10.	Vârsta copiilor care au indicat că ar anunța/arăta părinților dacă ar vedea ceva pe Internet ce i-ar frustra	45
Tab. 11.	Vârsta copiilor care au indicat că ar spune/arăta prietenilor dacă ar vedea ceva pe Internet ce i-ar frustra	45
Fig. 1.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „În care din următoarele intervale de timp accesezi de obicei Internetul?”	31
Fig. 2.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Atunci când accesezi Internetul, cât timp petreci continuu de obicei în spațiul virtual?”	32
Fig. 3.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „De la ce dispozitiv accesezi de obicei Internetul?”	34

Fig. 4.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „În ce scopuri ai utilizat Internetul în ultimele 12 luni?”	36
Fig. 5.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Cu ce probleme te-ai confruntat pe Internet în ultimele 12 luni?”	40
Fig. 6.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă ești speriat sau frustrat de ceva ce ai văzut pe Internet, ce trebuie să faci?”	42
Fig. 7.	Repartizarea conform vârstei a copiilor cărora li s-au făcut propuneri indecente de către persoane noi cunoscute exclusiv prin Internet	42
Fig. 8.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Care sunt subiectele pe care comunică de obicei prin Internet?”	43
Fig. 9.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva cu care te-ai cunoscut prin Internet (cu excepția rudelor, dacă le-ai cunoscut astfel)?”	44
Fig. 10.	Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă ai cunoscut pe Internet persoane noi (cu excepția rudelor) și comunică cu ele exclusiv prin Internet, ce propuneri ți-au făcut ele?”	44

Notă asupra ediției

Notă asupra ediției

Fiind supusă efectului globalizării tehnologice, Republica Moldova a devenit în ultimii câțiva ani o țară cu un ritm evident de sporit a utilizării tehnologiilor informaționale de către populație în viața de zi cu zi. Practic astăzi fiecare adolescent are acces la Internet, folosind diferite dispozitive – telefon mobil simplu, smartphone, tabletă, laptop sau calculator. Tot mai mulți copii și adolescenți preferă Internetul ca sursă de informare versus serviciile unei biblioteci, iar comunicarea vie din viața reală este adesea înlocuită cu comunicarea în spațiul virtual.

Totodată, pe lângă posibilitatea lărgirii orizontului de cunoștințe și comunicării în regim nelimitat, utilizarea Internetului poate avea consecințe și efecte negative asupra copiilor și adolescenților. În ultimul timp sunt tot mai îngrijorătoare preocupările părinților, pedagogilor și organizațiilor ce au ca grup țintă tinerii privind aspectele siguranței online a copiilor. Mai mulți ani la rând colaboratorii și voluntarii Centrului Internațional „La Strada” organizează seminare de informare a adolescenților despre multiplele pericole la care aceștia se expun online și despre aspectele utilizării Internetului în condiții sigure. Aceste activități de informare și prevenire a exploatării copiilor, inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale, s-au desfășurat cu sus-

ținerea deplină a Ministerului Educației, un partener vechi al Centrului Internațional „La Strada”, în campaniile de sensibilizare a grupurilor de risc, având drept scop sensibilizarea tinerilor pe segmente ca prevenirea traficului de ființe umane, prevenirea violenței în familie și promovarea unui Internet mai sigur pentru copii.

Întrucât la nivel național lipseau practic statistici și cercetări ce ar face lumină asupra interacționării copiilor cu lumea virtuală, precum și în scopul cunoașterii comportamentului copiilor online, comportament ce implică anumite riscuri pe care ei nu le conștientizează, Centrul Internațional „La Strada” a realizat în 2011 un studiu¹, iar datele obținute referitor la comportamentul copiilor online au fost destul de alarmante. Prin intermediul portalului informațional www.siguronline.md, gestionat de Centrul Internațional „La Strada” și care prevede posibilitatea raportării abuzurilor față de copii în spațiul virtual, conținuturilor ilegale sau dăunătoare copiilor, au fost înregistrate mai multe cazuri de intimidare a copiilor online. Totodată, și în cadrul activităților de informare copiii continuă să relateze lucruri destul de îngrijorătoare despre comportamentul lor online. Toate acestea au determinat necesitatea continuării colectării informației în domeniu, simultan cu seminarele de informare, dar și a cercetării în continuare a problemei. Prezentul Studiu este bazat pe analiza informației obținute prin intermediul unui chestionar, aplicat pe un eșantion de 939 de copii, utilizatori ai Internetului din diferite localități ale Republicii Moldova (cu excepția Transnistriei),

¹ Copiii din Republica Moldova: si(n)guri online? Studiu privind siguranța copiilor online. Centrul Internațional „La Strada”, Chișinău, 2011. Poate fi accesat la: http://sigurantacopii.lastrada.md/wp-content/uploads/publications/Siguranta_copiilor_pe_net.pdf

având aceeași vârstă (12-16 ani), care se odihneau în taberele de vacanță pentru copii în vara anului 2013.

Prezentul Studiu are scopul de a informa cadrele didactice, părinții, persoanele antrenate în procesul de educație a copiilor, inclusiv reprezentanți ai societății civile, privind comportamentul copiilor online din Republica Moldova. Informația expusă în acest Raport va servi, sperăm noi, drept impuls pentru unificarea și consolidarea eforturilor tuturor actorilor în atenția cărora se află nemijlocit copiii, utilizatori activi ai noilor

tehnologii informaționale. Conținutul propriu-zis al Studiului este compartimentat în patru capitole. Capitolul I ***Siguranța copiilor online – precizări conceptuale și abordări actuale*** își propune să familiarizeze cititorii cu aspectele teoretice ale abordării problemei siguranței copiilor online. Capitolul II ***Obiectivele și metodologia studiului*** tratează obiectivele și metodologia cercetării. Capitolul III ***Rezultatele studiului*** prezintă nemijlocit rezultatele studiului în cauză, iar ultimul capitol, include un șir de recomandări pentru diferiți actori în domeniu.

Sumar executiv

Sumar executiv

Prezentul Studiu a fost întocmit în baza datelor obținute prin realizarea unei cercetări privind siguranța online a copiilor din Republica Moldova, efectuat de Centrul Internațional „La Strada” în perioada iunie-august 2013 și care a avut ca scop colectarea informației despre comportamentul copiilor online. Pe lângă analiza datelor obținute, Studiul include și unele recomandări pentru specialiștii interesați de asigurarea protecției online a copiilor.

Metoda de cercetare o constituie ancheta pe bază de chestionar, aplicată pe un eșantion de 939 de copii utilizatori de Internet din 235 de localități ale republicii, aflați în vara anului 2013 în tabere de odihnă și întreținere a copiilor și adolescenților.²

Studiul și-a propus investigarea practicilor privind accesarea Internetului și activități online, precum și a comportamentului copiilor în spațiul virtual, cu accent deosebit pe studierea **principalelor riscuri online**: contactarea persoanelor pe care copiii nu le cunosc în realitate, comunicarea online cu tentă sexuală și propuneri indecente, schimb de date personale, fotografii și video cu persoane cunoscute online, întâlniri offline cu per-

soane ce le-au cunoscut online, accesarea materialelor cu caracter pornografic etc.

Perioada zilei de accesare a Internetului

- Peste 68% dintre copiii de 12-16 ani accesează Internetul în intervalul orelor 14.00-22.00.
- Mai mult de 1/4 dintre copii accesează Internetul în orele de dimineață, perioadă destinată studiilor (în timpul anului de învățământ).
- Băieții accesează Internetul mai des în orele de dimineață (32%), pe când fetele – în orele de noapte (15,6%).
- Copiii din mediul urban accesează Internetul în orele de noapte într-o măsură mai mare (16,7%) comparativ cu cei din mediul rural (13,3%).

Durata timpului petrecut de copii pe Internet

- 35,3% dintre copii stau pe Internet 1-2 ore, iar alele 28,6% – de la 3 până la 4 ore.
- Aproximativ 12% dintre copii petrec pe Internet mai mult de 7 ore.
- A treia parte dintre cei ce accesează Internetul în perioada dintre 22.00-8.00 stau mai mult de 7 ore în spațiul virtual.
- Cu cât este mai mare vârsta copiilor, cu atât durata timpului aflării pe Internet crește.
- Mediul de trai determină durata accesării Internetului, cei din mediul urban depășindu-i pe cei din spațiul rural.

² Conform Hotărârii Guvernului nr. 286 din 30.04.2013 cu privire la organizarea odihnei și întinerii copiilor și adolescenților în sezonul estival 2013, pe lângă biletele comercializate tuturor doritorilor, până la 25% din totalul biletelor pentru taberele de vară au fost repartizate în mod gratuit de către autoritățile administrației publice centrale și locale următoarelor categorii de copii: copii orfani, copii din familii monoparentale, din familii defavorizate, copii din familii cu 3 și mai mulți copii, copii aflați sub tutelă/curatelă, copii plasați în servicii de tip familial, copii plasați în centre de plasament temporar, copii din familii în care ambii părinți sunt cu dizabilități, copii din familii în care ambii părinți sunt pensionari, copii care au obținut performanțe la studii sau sunt învingători la olimpiadele didactice și extradidactice; copiii solicitanților de azil, refugiați, apatrizi, copiii cu dizabilități și însoțitorii lor în Republica Moldova (<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=347754>).

Dispozitive de accesare a Internetului

- 55,4% dintre copii și adolescenți utilizează pentru conexiune la Internet doar un singur dispozitiv, 30,4% – două dispozitive, 11,3% – trei dispozitive și 2,9% – până la patru dispozitive.
- 3/4 dintre cei intervievați au utilizat calculatorul pe post de dispozitiv de conexiune, 1/4 fac uz de laptop și aproximativ 1/5 accesează Internetul de la telefonul mobil simplu.
- În intervalul orelor 8.00-14.00 sunt utilizate ca dispozitive mai des tableta (30,4%), telefonul mobil simplu (26,1%) și smartphone-ul (22,8%), în timp ce între orele 14.00-22.00 – calculatorul (62,6%).

Scopul accesării Internetului

- Accesarea Internetului are drept scop în primul rând vizitarea profilurilor de pe rețelele de socializare (85%).
- Aproximativ 80% utilizează Internetul în scopul pregătirii pentru ore, în mod special fetele și elevii din mediul rural.
- Camera WEB este utilizată de 34,5% dintre respondenți, mai des figurând în această categorie băieții și copiii din spațiul rural.

Comportamentul online al copiilor

- Aproximativ 70% dintre copiii chestionați și-au căutat în ultimele 12 luni cunoscuți noi prin intermediul Internetului, mai des fetele și copiii de la sate.
- Expedierea secvențelor video unei persoane cunoscute doar prin Internet și cu care nu s-a întâlnit anterior a fost menționată de aproximativ 12% dintre cei chestionați.

- 19,7% dintre copii au adăugat pe lista prietenilor, în profilul personal din rețelele de socializare, persoane pe care nu le-a întâlnit în realitate și care au făcut schimb de date cu cineva pe care îl cunoșteau doar comunicând prin Internet.

Probleme cu care s-au confruntat copiii pe net

- 60% dintre copii s-au confruntat cu viruși și/sau spam-uri, iar 53,5% au indicat problema spargerii parolei profilului personal de pe una din rețelele de socializare.
- 13,3% dintre participanții la studiu au vizionat involuntar imagini pornografice pe Internet.
- 12% dintre copii nu știu cum să reacționeze la anumite situații jignitoare/supărătoare care apar pe Internet.
- 30% nu ar întreprinde nimic, ba chiar ar ignora aceste situații, iar circa 7% dintre ei le-ar tăinui.
- Doar 35,1% dintre copii ar anunța părinții, în mod special fiind vorba de fete și copiii din mediul rural de 12 ani.

Comunicare online cu tentă sexuală

- 47,3% dintre copii care își fac cunoscuți noi prin Internet și comunică exclusiv prin acest spațiu au fost solicitați pentru a se întâlni în realitate cu persoane cunoscute prin Internet.
- Mai mult de 11% dintre copii au indicat că persoane cunoscute prin Internet le-au făcut propuneri indecente, fapt pe care îl recunosc în special de copii de 12 ani (29,9%).
- Subiecte cu caracter sexual sunt discutate de 7% dintre numărul total al copiilor chestionați, aceș-

tia având 15 ani (31,8%) sau 16 ani (25,8%); de băieți (66,7%); de copii din mediul urban (53%). Totodată, aceleași subiecte cel mai des discută copiii care accesează Internetul între orele 14.00-22.00 (62,1%).

- Peste 50% dintre adolescenții participanți la studiu s-au întâlnit măcar o dată cu persoane (cu excepția rudelor) cunoscute prin Internet.

**Siguranța copiilor online –
precizări conceptuale
și abordări actuale**

Siguranța copiilor online – precizări conceptuale și abordări actuale

În statistici, numărului gospodăriilor din Republica Moldova conectate la rețeaua de Internet indică o creștere continuă. Conform Centrului de Governare Electronică, ponderea gospodăriilor care aveau conexiune la Internet în anul 2013 era de 62%, cu 9% mai mult decât în anul 2012.³ Creșterea numărului gospodăriilor conectate la Internet denotă și un imperativ mai sporit al utilizării Internetului în viața cotidiană, iar cei mai activi utilizatori sunt copiii și tinerii. Utilizarea Internetului de către aceștia este într-o relație directă cu aspectele siguranței copiilor online.

Noțiunea *Siguranța copiilor online* prevede posibilitatea utilizării de către copii a tuturor oportunităților pe care le oferă astăzi Internetul. Indiscutabil, aceste oportunități contribuie la dezvoltarea psiho-emoțională armonioasă a copiilor, de aceea aplicarea măsurilor restrictiv-represive față de copii de către părinți în raport cu Internetul este cu totul neavenită. Pe lângă faptul că interdicția de a utiliza Internetul poate limita accesul copiilor la oportunități extraordinare de a căuta și a afla informații noi, a cunoaște și a comunica cu persoane din alte țări, inclusiv în scopul însușirii unei limbi străine, aceste măsuri sunt contraproductive, ele

excitând și mai acut curiozitatea copiilor și generând un comportament și mai imprudent din partea lor, ținut adesea în secret de părinți. În același timp, e cazul să recunoaștem și reversul extraordinarelor oportunități ale Internetului – cu cât mai mult copiii navighează online pentru a valorifica beneficiile lui, cu atât mai des ei se confruntă, întâmplător sau premeditat, cu diverse riscuri.⁴

Pentru a înțelege comportamentul copiilor online și riscurile cu care se confruntă, ne-am propus un set de întrebări pentru cercetare în cadrul acestui studiu.

- Cât timp accesează copiii Internetul și care sunt scopurile utilizării acestuia?
- Ce dispozitive folosesc copiii pentru a accesa Internetul?
- Ce fel de acțiuni întreprind copiii în spațiul virtual?
- Care sunt subiectele de comunicare și ce propuneri online primesc ei de la diferite persoane?
- Cu ce probleme se confruntă copiii pe Internet?
- Cum reacționează copiii în situații neplăcute provocate de Internet și dacă informează despre aceasta părinții/adulții?

Sunt doar unele întrebări la care trebuie să știm răspunsurile pentru a înțelege căror riscuri sunt expuși copiii și, respectiv, pentru a elabora/promova campanii eficiente de prevenire a acestor riscuri. Ca și în anii precedenți, din activitățile de informare a tinerilor, precum

³ http://egov.md/index.php/ro/comunicare/stiri/item/2107-sondaj-national-anual-2013-a-crescut-numarul-gospodariilor-care-dispun-de-calculatoare-si-au-acces-la-Internet#.U3cScdJ_s9U

⁴ Livingstone, S. & Helsper, E. (2010) Balancing opportunities and risks in teenagers' use of the Internet. *New Media & Society*, 12(2): P.309-329.

și a părinților și profesorilor acestora despre riscurile cu care copiii se pot confrunta online, în care angajații și voluntarii Centrului Internațional „La Strada” au fost implicați, dar și din studiul realizat anterior privind siguranța online a copiilor din Republica Moldova⁵, atestăm aceeași situație constantă generală în care copiii nu conștientizează sau nu sunt suficient informați despre riscurile cu care se pot confrunta online, iar părinții acestora nu cunosc posibilitățile tehnice pentru a face față prevenirii riscurilor. În acest sens, cele mai efective strategii de prevenire a comportamentului riscant online al copiilor prevăd conjugarea eforturilor părinților, ale sectorului public și privat cu cele ale copiilor înșiși, utilizatori sau potențiali utilizatori ai Internetului, în vederea evitării riscurilor.

Este îmbucurător faptul că în ultimii trei ani corpul didactic și părinții conștientizează și acordă mai multă atenție acestei probleme. Pe parcursul anilor 2011-2014, în contextul Acordului bilateral de colaborare între Centrul Internațional „La Strada” și Ministerul Educației al Republicii Moldova, au fost organizate sute de seminare de informare a elevilor claselor a VI-IX, inclusiv în perioada de vară în cadrul taberelor pentru copii, despre cum se pot proteja în mediul virtual de conținuturi și acțiuni cu caracter abuziv, cum să-și dezvolte o atitudine responsabilă pentru conținuturile postate, care sunt posibilitățile de raportare a eventualelor abuzuri. Astfel, activitățile de informare a tinerilor în anul 2011 au fost precedate de completarea unor chestionare, analiza cărora a servit drept baza pentru studiul

privind siguranța copiilor online menționat mai sus, iar activitățile de informare desfășurate în taberele de vară pe parcursul sezonului estival 2013 au servit drept baza deja pentru prezentul studiu. Mai mult ca atât, în scopul facilitării accesului la informații privind aspectele comportamentului sigur al copiilor în mediul online, Centrul Internațional „La Strada” a creat și gestionează portalul informațional www.siguronline.md. Principalele lui obiective sunt de a acționa ca un punct centralizat pentru problemele cu referire la siguranța online a copiilor din Republica Moldova, de a asigura un grad mai sporit de conștientizare de către copii, părinți și cadre didactice privind modul și condițiile de siguranță online, de a oferi cetățenilor un punct național de contact întru a raporta conținuturile dăunătoare și comportamentele ilegale, inclusiv materiale care prezintă abuzuri sexuale asupra copiilor și hărțuirea lor online, de a consilia copiii și adolescenții care au fost contactați de persoane necunoscute sau au întâlnit un conținut ofensator pe Internet, au devenit victime ale hărțuirii online, furtului de identitate, s-au confruntat cu alte probleme și dileme ce țin de Internet. Pe parcursul perioadei martie 2013-iunie 2014, portalul a fost accesat de peste 30.000 de vizitatori unici și au fost oferite cca 200 consilieri online pe diverse probleme cu care s-au confruntat copiii și părinții acestora în mediul online.

Astfel, raportările online, dar și discuțiile cu tinerii au permis identificarea unor situații îngrijorătoare în care copiii erau angajați în activități cu tentă sexuală, s-au confruntat cu spargeri de profiluri de pe paginile personale

⁵ Copiii din Republica Moldova: si(n)guri online? Studiu privind siguranța copiilor online. Centrul Internațional „La Strada”, Chișinău, 2011. Poate fi accesat la: http://sigurantacopii.lastrada.md/wp-content/uploads/publications/Siguranta_copiiilor_pe_net.pdf

plasate în rețele de socializare și plasarea informației cu caracter jignitor, cu distribuirea materialelor cu caracter pornografic, acostarea lor online etc. Perceperea de către copil a statutului său ca unul invizibil sau anonim în Internet îl face să creadă că el nu poate fi identificat și că nu poate fi pedepsit pentru acțiunile sale.

Deși multe dintre riscurile întâlnite în spațiul cibernetic există și în „lumea fizică”, natura interactivă a Internetului (în special atunci când copiii cunosc mai multe despre Internet decât părinții, profesorii, bibliotecarii și alți specialiști care lucrează cu ei) complică sarcina protejării copiilor online. În plus, majoritatea măsurilor ordinare, utilizate în „lumea fizică”, nu sunt aplicabile în spațiul cibernetic. Un pedofil nu poate intra în curtea școlii, dându-se drept copil. În schimb el poate pretinde cu ușurință a fi un copil în cadrul unui chat online. Un copil care nu poate răsfoi o revistă porno într-un butic, poate fi liber atras în capcanele unor imagini cu caracter sexual din cele mai perverse, indiferent dacă ele sunt plasate acolo legal sau ilegal. Pentru a beneficia plener de potențialul Internetului, trebuie eliminate realmente toate riscurile asociate. Însă copii nu întotdeauna percep aceste riscuri, iar părinții adesea sunt insuficient consacrați în tehnologiile moderne și în eventualele soluții ale acestor probleme ce reclamă rezolvare.⁶ Copiii au fost întotdeauna „prizonierii” interesului sporit față de noi descoperiri, de noi provocări. Mai ales a posibilităților pe care le oferă astăzi spațiul virtual, de comunicare fără hotare. De multe ori ei sunt tentați să

se încreadă unui străin pe Internet. În plus, sunt mai vulnerabili decât vârștii în fața unui abuzator sexual adult, deoarece deprinderile lor sociale nu sunt suficient dezvoltate, ceea ce, în consecință, nu le permite să identifice unele semnale, ce prevestesc un risc cum ar fi o laudă simulată sau o remarcă manipulative la care abuzatorii recurg cel mai des în timpul conversațiilor. Aceștia din urmă exploatează lipsa experienței de viață a copilului și nevoia de a se simți menționat, flatat.⁷

O îngrijorare considerabilă pentru părinți și specialiștii care lucrează cu copiii, utilizatori ai Internetului, prezintă următoarele situații pe care le prezentăm în continuare.

Abuzatori care acostează copiii

Există mai multe raportări în presă despre pedofilii care folosesc chat-room-urile pentru a ademini copiii la o întâlnire offline. Conform rapoartelor din presa scrisă națională, chat-room-urile sunt cele mai populare activități online ale copiilor, în timp ce majoritatea lor nu sunt deloc monitorizate. Prin intermediul lor persoanele adulte necunoscute pot contacta direct cu copiii. Ambianța „sigură” de acasă, combinată cu încrederea în oameni, pe care copiii o au în mod natural la o vârstă anumită, îi face să uite că aceste persoane sunt străine pentru ei. Acest lucru îi înlesnește abuzatorului sarcina de a „vâna” un copil, care în „lumea reală” niciodată nu ar intra în vorbă cu un necunoscut.⁸ Dezvoltarea tehnologiilor informaționale și evoluția Internetului creează

⁶ Child Safety Online. Internet Online Summit: Focus on Children. Washington DC, Dec 1-3, 1997

⁷ „Internetul și rețelele de socializare: între realizări și pericole”. Timpul, nr. 53 din 24.03.2011, pag. 6.

⁸ Child Safety Online. Internet Online Summit: Focus on Children. Washington DC, Dec 1-3, 1997

pentru amatorii de pornografie noi posibilități de exploatare comercială a copiilor, favorizând de asemenea dezvoltarea rețelelor de distribuire a pornografiei infantile. În condițiile zilei de azi, materialul care conține pornografie infantilă se produce și se răspândește prin intermediul tehnologiilor informaționale și a rețelei Internet cu o viteză uluitoare și în spații virtuale de necuprins. Posesorii de imagini cu pornografie infantilă utilizează Internetul pentru a face schimb de fișiere, pentru a le accesa pe grupuri de schimb cu știri, pentru a avea acces și comunica în sistemele „De la egal la egal”. Ei utilizează și alte tehnologii, din cele mai noi și mai performante, care permit și facilitează schimbul și comercializarea pornografiei infantile. Mai recent, abuzatorii cu mobil sexual/exploatatorii copiilor recurg la telefonia mobilă și comunică activ în chat-uri/rețele de socializare, alte spații de comunicare prin Internet cu scopul de a face cunoștință și a recruta copii, iar ulterior a-i exploata, ceea ce reprezintă un risc deosebit de sporit pentru copiii utilizatori permanenți de tehnologii informaționale.⁹

Accesarea materialelor cu caracter pornografic de către copii

Reglementările adulților față de vizualizarea pornografiei în viața fizică nu se extind și în spațiul virtual. Astfel pornografia poate fi cu ușurință accesată de copii în Internet. Copiii pot fi expuși la aceste conținuturi în mod intenționat sau neintenționat, dar pot fi și redirecțio-

nați, fără consimțământul lor, la unele site-uri pentru adulți.¹⁰

Adăugarea în lista prietenilor din profilul personal a persoanelor pe care copilul nu le-a întâlnit niciodată în realitate

Contactarea persoanelor pe care copiii nu le cunosc în realitate este foarte frecventă. Opt din zece copii chestionați au relatat că pe parcursul ultimului an au căutat noi cunoscuți prin Internet și și-au adăugat, în lista prietenilor, pe profilul personal din rețelele de socializare persoane pe care nu le-au întâlnit niciodată în realitate. Tot atâția copii au relatat în cadrul seminarelor de informare că au fost contactați online de persoane necunoscute (din alte țări și din Republica Moldova). Din numărul total al copiilor chestionați, 79% au cunoscut prin Internet persoane din alte țări (nu rude).

Întâlniri offline cu persoane cunoscute doar online

Întâlnirile offline a copiilor cu persoane pe care le-au cunoscut online comportă riscuri ce se pot solda cu neplăceri serioase. De aceea este rezonabil a exclude aceste întâlniri, luând în considerare faptul că, în definitiv, copiii cu vârsta cuprinsă între 12 – 16 ani nu dispun încă de factori protectivi, necesari pentru a se simți relativ în siguranță (de exemplu, bunul simț, rațiune judicioasă, experiența autoapărării).¹¹

⁹ Copiii din Republica Moldova: si(n)guri online? Studiu privind siguranța copiilor online. Centrul Internațional „La Strada”, Chișinău, 2011, P.24. Poate fi accesat la: http://sigurantacopii.lastrada.md/wp-content/uploads/publications/Siguranta_copiilor_pe_net.pdf

¹⁰ Child Safety Online. Internet Online Summit: Focus on Children. Washington DC, Dec 1-3, 1997.

¹¹ Risks and safety on the Internet. The perspective of European children. Full findings and policy implications from EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries. 2011, p.13 ([http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/D4FullFindings.pdf), accesat la 17.07.2014).

Hărțuirea online

Hărțuirea poate avea mai multe forme: verbală, fizică sau psihologică. Aceasta de asemenea poate provoca o varietate de efecte, inclusiv autoapreciere scăzută și

suferințe emoționale sau fizice. Victimele pot deveni de asemenea închise în sine, dezvoltă frica de a frecventa școala sau întâmpină greutăți cu însărcinările preluate. În unele cazuri, aceasta poate duce chiar la suicid.¹²

Având aceste informații îngrijorătoare din studiul realizat în 2011 pe un eșantion reprezentativ de copii cu vârstele între 12-16 ani, în prezenta cercetare ne-am propus să studiem în continuare, pe lângă beneficiile Internetului, riscurile cu care se confruntă copiii, utilizatori ai Internetului, navigând online. Prezentul studiu arată că, în pofida mai multor activități de prevenire și avertizărilor specialiștilor, navigarea online nesupravegheată și neinformată comportă și efecte negative. Prezentăm mai jos cele identificate în cadrul prezentului studiu.¹³

Comunicarea online cu tentă sexuală și propuneri indecente

Rapoartele seminarelor de informare arată că fiecare al zecelea copil, care a făcut cunoștință online cu persoane din alte țări, a primit online o propunere indecentă. Conform rezultatelor chestionării, propunerile online, făcute copiilor de către persoanele din alte țări, se refereau la schimbul de fotografii personale (23%), schimbul de contacte (22%), propunerea de a se întâlni (21%), de a face schimb de linkuri/site-uri și fișiere (15%), dar și propuneri indecente (7%). Printre subiectele de comunicare cu persoane din alte țări pe care copiii chestionați i-au cunoscut prin Internet și comunicau online au figurat: muzică/foto/jocuri (28%), hobby (18%), studii (14%), relațiile cu prietenul/prietena (13%), dar și subiecte cu caracter sexual (6%). Patru din zece copii chestionați recunosc că au făcut schimb de complimente online cu persoane necunoscute de sex opus.

Schimb de date personale, fotografii și video cu persoane cunoscute online

Dintre cei chestionați, 4 copii din 10 spun că au făcut schimb de date cu persoane pe care le cunoșteau doar comunicând prin Internet. Fiecare al treilea copil chestionat a expediat propriile fotografii, iar fiecare al șaselea a expediat secvențe video persoanelor pe care le cunoștea doar din Internet. Fiecare al patrulea copil a preferat să se prezinte pe net ca o altă persoană decât este în realitate.

Întâlniri offline cu persoane cunoscute doar online

Dintre copiii chestionați, 5 din 10 au indicat că s-au întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva pe care l-au cunoscut prin Internet, iar unul din zece copii a menționat că nu s-a întâlnit, dar a avut sau avea astfel de intenție la momentul chestionării. Geografia persoanelor cunoscute online și întâlnite offline variază,

¹² Cyberbullying a growing concern. Lader Online, By Joel van der Veen, Dec. 13, 2010.

¹³ Copiii din Republica Moldova: si(n)guri online? Studiu privind siguranța copiilor online. Centrul Internațional „La Strada”, Chișinău, 2011, pag. 16. Poate fi accesat la: http://sigurantacopii.lastrada.md/wp-content/uploads/publications/Siguranta_copiilor_pe_net.pdf

iar în top figurează Federația Rusă, România și Italia. Datele cercetării relevă că doar 32% dintre copii informează părinții despre întâlnirea offline cu persoane cunoscute online; 61% povestesc despre aceasta prietenului/prietenei, 30% povestesc semenilor, 17% spun unui adult în care au încredere, iar 18% nu spun nimănui nimic. Rezultatele chestionării arată că în 48 la sută din cazuri vârsta persoanelor cu care copii s-au cunoscut online și s-au întâlnit offline era de cele mai multe ori similară cu a lor, în 43 la sută din cazuri aceștia aveau 16-20 ani, în 4% – 21-25 ani și în alte 4% – 26-38 ani. Copiii care se întâlnesc offline cu persoane cunoscute online de cele mai multe ori sunt fete, cu vârsta cuprinsă între 15-16 ani, preponderent din mediul rural.

Accesarea online a materialelor cu caracter pornografic

Deși chestionarea copiilor nu a abordat acest subiect, datele calitative obținute prin interviuarea specialiștilor, prin discuții în focus-grupuri cu copiii și din rapoartele seminarelor demonstrează că majoritatea copiilor

de vârsta cercetată au accesat, voluntar sau involuntar, astfel de materiale.

Hărțuirea online

În cadrul cercetării realizate de Centrul Internațional „La Strada” în anul 2011 copiii și specialiștii au raportat situații în care copiilor li s-au furat profilurile de pe rețelele de socializare, li s-au creat profiluri noi în care au fost plasate informații necenzurate/cu conținut defăimător sau imagini indecente.

În acest context, studiul de față și-a propus să colecteze informații actuale, specificul utilizării Internetului în rândul copiilor și a comportamentului acestora în spațiul virtual, identificând în special riscurile online cu care aceștia se confruntă la ziua de azi. De asemenea, studiul propune atenției organizațiilor și actorilor implicați un set de recomandări privind ameliorarea situației în domeniul navigării online și prevenirii riscurilor prin implementarea unor măsuri necesare pentru utilizarea sigură a Internetului de către copiii din Republica Moldova.

Obiectivele și metodologia studiului

Obiectivele și metodologia studiului

Scopul și obiectivele studiului

Scopul studiului a fost de a analiza practicile de utilizare a Internetului de către copiii de 12-16 ani din Republica Moldova, în special a comportamentului acestora online, în vederea stabilirii riscurilor pentru siguranța și sănătatea lor.

Pentru realizarea scopului propus au fost înaintate următoarele **obiective**:

- determinarea perioadei zilei și a timpului petrecut de copii pe Internet;
- stabilirea dispozitivelor utilizate în accesarea Internetului;
- elucidarea scopurilor utilizării Internetului de către copii;
- identificarea problemelor cu care se confruntă copiii în accesarea Internetului;

- analiza comportamentului online al copiilor cu potențiale efecte riscante (accesarea materialului cu caracter pornografic, căutarea noilor cunoscuți online, întâlniri offline cu persoane cunoscute exclusiv online, schimb de date personale, fotografii și video personale);
- determinarea acțiunilor întreprinse de copii ca rezultat al unor lucruri supărătoare întâlnite pe Internet;
- identificarea subiectelor discutate online ce relevă riscul exploatării sexuale.

Metodologia cercetării

În analiza practicilor și a comportamentului copiilor online a fost utilizată **metoda anchetării pe bază de chestionar**, aplicată pe un eșantion de 939 copii cu vârsta de 12-16 ani, utilizatori de Internet din 235 de localități ale Republicii Moldova (cu excepția Transnistriei), în perioada iunie-august 2013 (a se vedea *Tabelul 1*).

Tabelul 1. Distribuția copiilor chestionați după zone geografice

Zona	Raioane/orașe
Chișinău	Municipiul Chișinău și comunitățile din municipiu
Nord	Raioanele Edineț, Bălți, Soroca, Glodeni, Drochia, Ocnița, Sângerei, Briceni, Fălești, Florești
Centru	Raioanele Orhei, Șoldănești, Rezina, Ungheni, Ialoveni, Telenești, Strășeni, Hâncești, Dubăsari, Criuleni, Călărași, Nisporeni, Căușeni, Anenii Noi
Sud	Raionale Cahul, Leova, Ștefan Vodă, Cantemir, Comrat, Cimișlia

Totodată, o limită a cercetării este reprezentativitatea scăzută a eșantionului, care, în perioada desfășurării studiului, a cuprins doar copiii ce se odihneau în taberele de vară și aveau experiență de utilizare a Interne-

tului. În acest sens, eșantionul este unul probabilist, multistadial, fiind reprezentativ pentru categoria de vârstă 12-16 ani. Marja de eroare este de 3,12%, pentru un nivel de încredere de 95%.

În formularea întrebărilor din chestionarul pentru copii au fost consultați psihologi, psihopedagogi și sociologi cu o bogată experiență de lucru cu copiii, pentru ca întrebările nu numai să nu dăuneze în nici un fel psihicului celor chestionați, dar și să fie pe înțelesul/să corespundă vârstei lor. În urma studiului din anul 2011, chestionarul a fost ajustat, cuprinzând 10 întrebări pre-

codificate (a se vedea *Anexă*). Ca și în studiul anterior a fost aplicat procedeul autoadministrării, care este unul potrivit pentru investigarea problemelor de asemenea natură. Astfel, fiecare copil a primit un chestionar, completarea acestuia durând 5-7 minute. Analiza statistică a datelor a fost efectuată cu ajutorul programului *SPSS Statistics 17.0*.

Rezultatele studiului

Rezultatele studiului

1. Practici privind accesarea Internetului și activități online

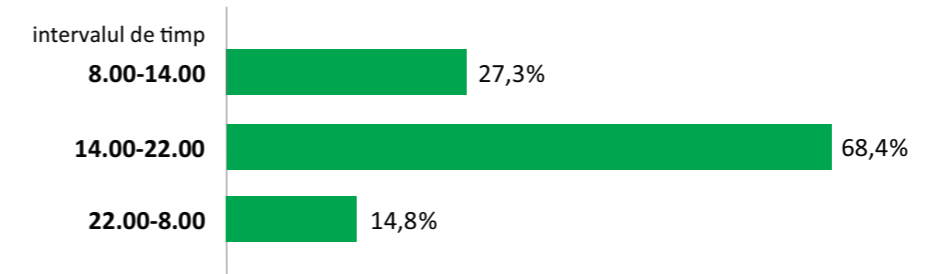
Orele accesării Internetului

Datele prezentului studiu demonstrează că cei mai mulți accesează Internetul în orele de după amiază, în intervalul

dintre 14.00-22.00, cu o rată de peste 68% (vezi Figura 1). În același timp, mai mult de o pătrime dintre tinerii chestionați accesează Internetul în intervalul 8.00-14.00, perioadă în care aceștia ar trebui să fie încadrați în procesul de instruire, cu excepția zilelor de week-end și a vacanțelor.

Comparativ cu datele studiului realizat de Centrul Internațional „La Strada” în 2011, datele prezentei cercetări relevă un număr mai mare a celor care accesează Internetul noaptea, în intervalul dintre orele 22.00-08.00.

Figura 1. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „În care din următoarele intervale de timp accesezi de obicei Internetul?”

Analiza datelor segregate pe variabilele socio-demografice conduce la identificarea următoarelor particularități:

- adolescenții de 15 ani accesează într-o măsură mai mare Internetul în orele de noapte (24,6%) comparativ cu cei de 16 ani, care îl accesează mai des între orele 14.00-22.00 (78,9%);
- intervalul de ore 08.00-14.00 este preferat pentru accesarea Internetului mai mult de copiii de 12 ani (40,6%) comparativ cu celelalte vârste;
- atât fetele, cât și băieții accesează Internetul în

orele de după amiază, însă fetele într-o măsură mai mare (73%) decât băieții (62,3%);

- băieții dețin întâietatea accesării Internetului în orele de dimineață (32%), în schimb fetele într-o proporție mai mare îl accesează în orele de noapte (15,6%);
- mediul de trai influențează mai puțin practicile de accesare – atât respondenții din mediul rural, cât și cei din mediul urban accesează Internetul, în aceeași proporție, cel mai des în intervalul 14.00-22.00;

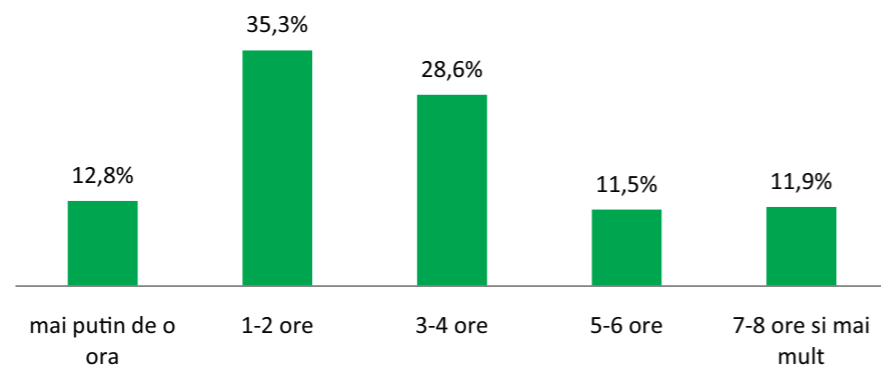
- în orele de noapte, copiii din mediul urban accesează Internetul într-o măsură mai mare (16,7%) comparativ cu cei din spațiul rural (13,3%);
- aproximativ 3/4 din adolescenții din Chișinău stau pe net în orele de după masă;
- fiecare al 6 adolescent din Chișinău și din localitățile din Sudul republicii accesează Internetul în orele de noapte;
- aproximativ fiecare al 3 adolescent din Nordul și

Centrul republicii stă pe net cel mai des în orele de dimineață.

Timpul petrecut pe Internet

Studiul reliefează faptul că mai mult de o treime dintre adolescenți petrec pe Internet între 1-2 ore și aproximativ o treime petrec între 3 și 4 ore (a se vedea Figura 2). Mai puțin de o oră stau pe net circa 13% dintre adolescenții chestionați.

Figura 2. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Atunci când accesezi Internetul, cât timp petreci continuu de obicei în spațiul virtual?”

Îngrijorător este faptul că 1 din 10 adolescenți petrec pe Internet între 5-6 ore, iar alții (aproximativ 12%) – mai mult de 7 ore, fapt ce poate fi dăunător pentru sănătatea acestora.

Analiza dependenței dintre perioada și durata navigării denotă următoarea situație: cei care rămân pe Internet mai puțin de o oră, o fac de cele mai multe ori fie între orele 14.00-22.00 (50,7%), fie între orele 8.00-14.00 (40,6%). Timpul dintre 14.00-22.00 este preferat

de cei care petrec între 1-2 ore (64,1%) și între 3-4 ore (67,3%) în spațiul virtual. Unul din 10 copii care stau pe net între 3-4 ore, preferă perioada 22.00-08.00, iar fiecare al cincilea îl accesează între orele 08.00 și 14.00. Un fapt îngrijorător este că o treime din numărul celor care navighează pe Internet mai mult de 7 ore fac acest lucru în orele de noapte, între 22.00-08.00, adică în perioada de timp când ar trebui să se odihnească. Una din posibilele cauze ce explică accesarea nelimitată a Internetului de către copii pe parcursul nopții poate fi lipsa

controlului din partea părinților/rudelor sau folosirea oportunității de a scăpa de monitorizarea acestora în perioada nocturnă.

Studiul mai relevă și raportul dintre **vârsta copiilor și durata timpului petrecut pe Internet**. Tabloul acestui raport îl întregesc datele din *Tabelul 2*.

Tabelul 2. Durata accesării Internetului în dependență de vârsta copiilor

Vârsta	Mai puțin de o oră	1-2 ore	3-4 ore	5-6 ore	7-8 ore și mai mult	Total
12 ani	18,8%	46,8%	20,9%	6,8%	6,7%	100%
13 ani	11,5%	40,4%	30,8%	9,6%	7,7%	100%
14 ani	11,8%	33,2%	32,6%	11,2%	11,2%	100%
15 ani	9,3%	22,4%	29,5%	18,6%	20,2%	100%
16 ani	8,2%	23,7%	34,8%	14,8%	18,5%	100%

Analiza tabelului ne permite să concluzionăm că cel mai mult stau pe Internet până la o oră copiii de 12 ani (18,8%), iar între 1-2 ore de asemenea cei de 12 ani (46,8%) și cei de 13 ani (40,4%) decât ceilalți semeni, 3-4 ore (30,8%), procentul celor care navighează 3-4 ore este mai mare pentru copii de 15 și 16 ani (29,5% și respectiv 34,8%); tot de această vârstă sunt cei care stau pe Internet mai mult decât semenii lor mai mici 5-6 ore (18,6% și 14,8%) și mai mult de 7 ore (20,2% și 18,5%).

Analiza datelor din chestionare ne permite să tragem câteva concluzii referitoare la durata accesării Internetului:

- dacă fetele accesează Internetul pe o perioadă de până la o oră într-un număr mai mare (13,1%) decât băieții (12,3%), atunci băieții accesează mai des Internetul pentru perioade de timp mai mari de 5 ore;

- copiii din mediul rural accesează mai des Internetul o perioadă de timp de până la 2 ore (51,6% față de 43,5% copiii din mediul urban), iar cei de la orașe – pentru perioade de peste 3 ore (56,5% față de 48,4% copiii de la sate).

Dispozitive de accesare a Internetului

Datele Centrului de Guvernare Electronică atestă faptul că în anul 2013 în Republica Moldova 64% la sută dintre gospodării dispuneau de cel puțin un calculator,¹⁴ numărul gospodăriilor dotate crescând cu 6% comparativ cu anul 2012. În același timp, unele gospodării dispuneau 2 și chiar 3 calculatoare, media de calculatoare per gospodărie fiind de 1,1 unități.

Datele studiului realizat de Centrul Internațional „La Strada” relevă utilizarea de către copii a mai multor dispozitive pentru accesarea Internetului: 55,4% dintre

¹⁴ <http://egov.md/index.php/ro/comunicare/stiri/item/2107-sondaj-national-anual-2013-a-crescut-numarul-gospodariilor-care-dispun-de-calculatoare-si-au-accesat-Internet#.U3cS>

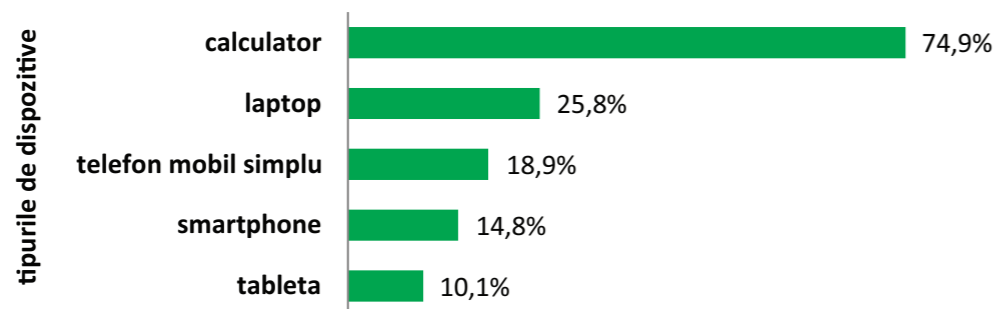

copii utilizează doar un singur dispozitiv, 30,4% – două dispozitive, 11,3% – trei dispozitive și 2,9% – până la patru dispozitive.

De cele mai multe ori adolescenții accesează Internetul

de la un computer: 3/4 dintre cei cuprinși în chestionare au utilizat calculatorul pe post de dispozitiv de conexiune la Internet (a se vedea *Figura 3*). În același timp, 1 din 4 copii fac uz de laptop și aproximativ fiecare al 5 accesează Internetul de la telefonul mobil simplu.

Figura 3. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „De la ce dispozitiv accesezi de obicei Internetul?”

Și ultimele inovații tehnice nu sunt străine copiilor chestionați: aproximativ 15% dintre ei utilizau smartphone-urile și puțin peste 10% utilizau tableta pentru conexiune la Internet.

Analiza datelor relevă faptul că cei care utilizează de cele mai multe ori **calculatorul** ca dispozitiv de conexiune, accesează Internetul într-o măsură mai mare (62,6%) în intervalul de ore 14.00-22.00, în timp ce în intervalul de ore 8.00-14.00 este utilizată mai mult **tableta** (30,4%), **telefonul mobil simplu** (26,1%) și

smartphone-ul (22,8%). Aceste date mai trădează și utilizarea în timpul orelor a dispozitivelor de conexiune care pot fi mai puțin observate de profesori.

Pe timp de noapte (intervalul 22.00-08.00), pe lângă calculator (43,3%) se utilizează și laptopul (19%) pentru accesarea Internetului. Preferințele în utilizarea laptop-ului ca dispozitiv de conexiune crește odată cu vârsta: aproximativ 15% dintre copiii de 12 ani și peste 21% dintre adolescenții de 16 ani au indicat utilizarea laptop-ului (a se vedea *Tabelul 3*).

Tabelul 3. Utilizarea dispozitivelor pe vârste

Vârsta	Telefon mobil simplu	Smartphone	Calculator	Tabletă	Laptop	Total
12 ani	11,9%	7,1%	55,8%	10,5%	14,7%	100%
13 ani	11,9%	8,9%	54,4%	5,6%	19,3%	100%
14 ani	13,2%	10,4%	52,0%	6,4%	18,0%	100%
15 ani	15,9%	12,8%	46,4%	7,3%	17,6%	100%
16 ani	12,4%	13,9%	49,0%	3,1%	21,6%	100%

Studiul evidențiază că:

- băieții într-o măsură mai mare (78,8%) decât fetele (72%) utilizează calculatorul în conectarea la Internet; smartphone-urile (17,7% față de 12,6%) și tableta (11,3% față de 9,3%);
- în schimb fetele preferă conexiunea la Internet de pe laptop (28,4% față de 22,4%) și telefonul mobil simplu (19,5% față de 18%);
- adolescenții din mediul rural și cei din mediul urban utilizează aproximativ în aceeași proporție calculatorul pentru conexiunea la Internet;
- dacă cei din mediul rural preferă într-o măsură mai mare să se conecteze la rețeaua Internet prin telefonul mobil simplu (22% față de 14,8% din mediul urban), atunci cei de la oraș utilizează într-o măsură mai mare dispozitive ca laptop (27,7% față de 24,3% din rural), smartphone-ul

- (20,7% față de 10,2%) și tableta (14,4% față de 6,8%);
- adolescenții din municipiul Chișinău într-o proporție mai mare decât ceilalți adolescenți investigați utilizează laptop-ul pentru conexiune (32,1%), smartphone-ul (19,4%) și tableta (14,9%) și într-o proporție mai mică comparativ cu celelalte zone calculatorul (sub 69% în timp ce pentru celelalte zone cota este de peste 74%);
- calculatorul este preferat în accesarea Internetului indiferent de timpul petrecut;
- dacă telefonul mobil este utilizat de copii pentru a accesa Internetul pentru mai puțin de o oră (25,7%), atunci laptop-ul este utilizat pentru conexiune pe o perioadă de 3-4 ore (21,3%);
- tableta (10,7%) și smartphone-ul (14,3%) sunt utilizate cu precădere pentru o perioadă de 5-6 ore.

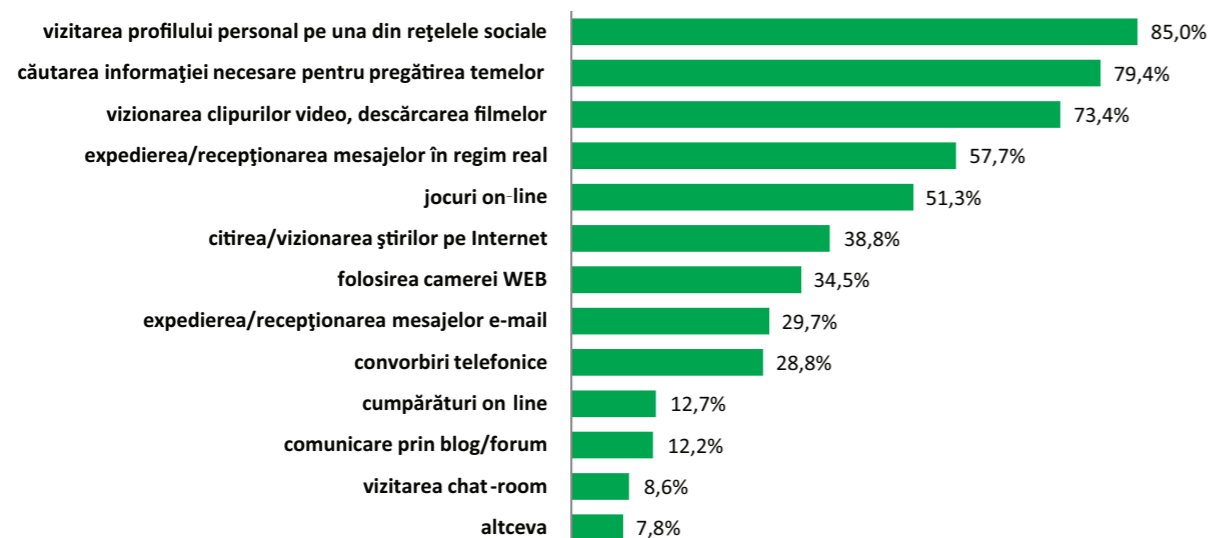

Scopul accesării Internetului

Datele studiului relevă o multidimensionare a scopului accesării Internetului. Se observă faptul că adolescenții acordă prioritate **vizitării profilurilor de pe rețelele so-**

cializare în proporție de 85% (a se vedea *Figura 4*), fără diferențe semnificative de vârstă, mediu și zonă a republicii. De obicei, mai des sunt preocupate de aceasta fetele (88%) comparativ cu băieții (81%).

Figura 4. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „În ce scopuri ai utilizat Internetul în ultimele 12 luni?”

Aproximativ de 80% dintre copiii chestionați au spus că utilizează Internetul în scopul **pregătirii temelor pentru acasă**. Mai des acest lucru îl fac fetele (83,1%), cu 8,5 puncte procentuale mai mult decât băieții, iar în profil teritorial – cel mai puțin îl fac copiii din Chișinău (74,6%) și cei din mediul urban (78,9%).

Vizionarea clipurilor și descărcarea filmelor de pe Internet este practică de peste 73% dintre respondenți, aceștia fiind în special băieții (74,6%). În cazul acestei

acțiuni vârsta determină frecvența: dacă, potrivit studiului, copiii de 12 ani o fac în proporție de 68,6%, atunci cei de 16 ani – în proporție de 83,7%. În același timp, cei din mediul urban practică vizionarea clipurilor și descărcarea filmelor de pe Internet într-o proporție cu 7,7% mai mare decât cei din mediul rural (70%).

Circa 57,7% din numărul copiilor chestionați utilizează Internetul în scopul **expedierii/recepționării mesajelor în regim real**; în mod special 69,9% dintre copiii de 16

ani, 58,1% dintre băieți; cei din mediul urban alcătuiesc 63,1%, cei din zona de Centru – 58,8% și cei din municipiul Chișinău – 58,2%.

Jocurile online sunt accesate de fiecare al doilea copil chestionat, aceștia fiind cu precădere băieții (69%) și copiii din mediul urban (55,8%), fapt explicat prin timpul liber al acestora comparativ cu cei din mediul rural. Și în cazul acestei activități vârsta determină frecvența accesării: la vârste mai mici rata celor care se joacă online este una sporită: copiii de 12 ani au indicat o rată de 66,1% în timp ce adolescenții de 16 ani – de numai 39,8%.

Peste 38 la sută dintre respondenți **citesc sau vizionează știrile pe Internet**, activitate caracteristică în special băieților (39,4%), celor de 16 ani (50,4%) și celor din mediul urban (41,7%).

Camera WEB este utilizată de 34,5% dintre respondenți. Analiza segregată a datelor atestă această practică în rândul băieților (37,4%), a celor din mediul rural (35,1%) și din zona de Sud (42,2%). În același timp, relevant este faptul că cel mai des utilizează camera WEB copiii de 12 ani, aceasta fiind caracteristic pentru fiecare al patrulea (a se vedea *Tabelul 4*).

Tabelul 4. Vârsta copiilor care au indicat că utilizează Internetul inclusiv pentru camera WEB

Vârsta	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	Total
Cota-parte	26,9%	19,5%	16,7%	20,4%	16,4%	100%

Printre alte moduri de utilizare a Internetului s-au menționat: **expedierea/recepționarea mesajelor e-mail** (29,7%), în mod deosebit de către băieți (30,8%), copiii din mediul urban (34%) și de cei de 16 ani (43,1%); **convorbirile telefonice** (28,8%); acestea sunt practicate mai des de copiii cu vârsta de 12 ani (34,7%) și de cei din mediul rural (29%), fără o diferență semnificativă între fete și băieți; **cumpărăturile online** (12,7%) sunt caracteristice adolescenților din mediul urban (15,8%), celor de 16 ani (17,1%) și, în mod surprinzător, băieților (13,5%). **Comunicarea pe blog sau forum** este practică de 12,2% dintre adolescenți, iar **vizitarea chat-room-ului** este preferința a 8,6% dintre copii.

2. Comportamentul copiilor online

Schimb de date personale, fotografii și video cu persoane cunoscute online

Internetul este pentru copii inclusiv un mijloc de căutare a prietenilor noi, acest fapt fiind relevant și de studiul precedent. Și prezentul studiu ne convinge că aproximativ 70% dintre copii în ultimele 12 luni și-au căutat cunoscuți noi prin intermediul Internetului (a se vedea *Tabelul 5*). Mai des cunoscuți își fac fetele (55,6%), adolescenții de la sate (55,8%), cei de 12 ani (25,3%) și cei care stau pe net noaptea (60,9%), în intervalul orelor 14.00-22.00.

Tabelul 5. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Care din acțiunile menționate mai jos le-ai întreprins în ultimele 12 luni?”

	da	nu
1. Am căutat noi cunoscuți prin Internet	69,3%	30,7%
2. Am adăugat pe lista prietenilor mei în profilul personal din rețelele de socializare persoane pe care nu le-am întâlnit în realitate	59,2%	40,8%
3. Am făcut schimb de date (adresă, număr de telefon etc.) cu cineva, pe care îl cunosc doar comunicând pe Internet	25,0%	75,0%
4. Am trimis o fotografie de a mea unei persoane pe care am cunoscut-o doar online	19,7%	80,3%
5. Am trimis secvențe video despre mine unei persoane pe care o cunosc doar din Internet (personal nu ne-am întâlnit)	11,9%	88,1%
6. Am discutat online, folosind camera WEB cu persoana pe care o cunosc doar din Internet (personal nu ne-am întâlnit)	21,0%	79,0%
7. Am postat comentarii care conțin mesaje ofensatoare	13,2%	86,8%
8. I-am încredințat cuiva parola mea de la cutia poștală sau profilul personal din rețelele de socializare (nu părinților)	23,0%	77,0%

A cincea parte din respondenți au făcut în ultimele 12 luni schimb de fotografii personale cu persoane noi, cunoscute prin Internet, activitate practică mai des de cei cu vârsta de 15 ani (29,3%), de băieți (51,8%) și mai des de cei din mediul rural (57,3%).

Schimbul de date cu persoane cunoscute doar online este o practică la care recurg 4 din 10 adolescenți, în

special fetele (51,9%), adolescenții de la sate (53,2%) și cei de 15 ani (28,1%). Expedierea secvențelor video unei persoane cunoscute doar prin intermediul Internetului și cu care nu s-a întâlnit a fost practică în ultimul an de aproximativ 12% dintre adolescenți, cel mai des făcând acest lucru fetele (52,7%), copiii din mediul rural (54,5%) și cei de 12 ani (35,7%), după cum se vede din *Tabelul 6*.

Tabelul 6. Caracteristici socio-demografice ale copiilor care au expediat secvențe video despre ei unor persoane cunoscute doar prin Internet

Gen	Cota-parte	Mediul de trai	Cota-parte
masculin	47,3%	urban	45,5%
feminin	52,7%	rural	54,5%

Vârsta	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	Total
Cota-parte	35,7%	13,4%	17,9%	16%	17%	100%

Discuțiile online prin intermediul camerei WEB cu persoane cunoscute doar prin intermediul Internetului, fără a se întâlni offline, sunt practicate de 21% dintre copii, printre care băieți în proporție de 51,3%, copii din mediul rural – 51,3%, de 15 ani – 25,9% și care acce-

sează Internetul cel mai des în intervalul orelor 14.00-22.00 – 54,5% (a se vedea *Tabelul 7*). Aproximativ 1 din 5 copii care stau pe Internet în orele de noapte discută prin intermediul camerei WEB cu persoane necunoscute.

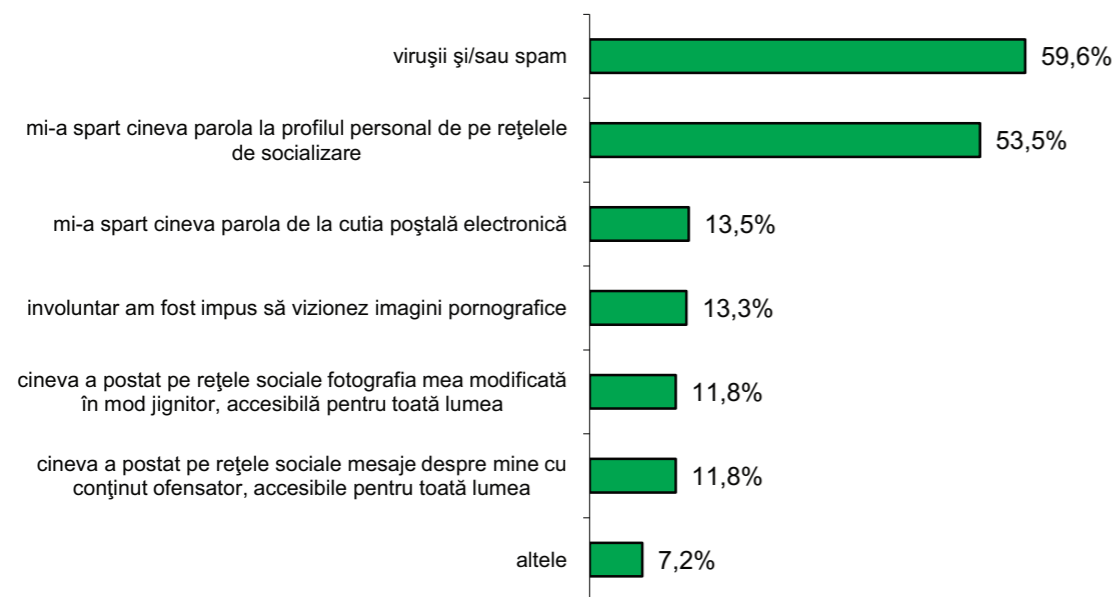
Tabelul 7. Copii ce stau pe Internet în orele de noapte și discută prin intermediul camerei WEB cu persoane cunoscute doar virtual, fără a se întâlni offline

Intervalul de ore	8.00-14.00	14.00-22.00	22.00-8.00	Total
Cota-parte	26%	54,5%	19,5%	100%

Studiul relevă faptul că doar 18,3% dintre respondenți nu s-au confruntat cu nici o problemă pe Internet în ultimele 12 luni. Din totalul celor 679 persoane (81,7%), care s-au confruntat măcar cu o problemă, aproximativ 60% s-au confruntat în primul rând cu **virusi și/sau spam-uri** (a se vedea *Figura 5*). Mai mult de jumătate

(53,5%) din respondenți au raportat **spargerea parolei la profilul personal** de pe una din rețelele de socializare, în special fiind vorba de copii de 12 ani (58,4%), care stau pe Internet mai mult de 7 ore (57,3%), băieți (56,1%), respondenți din mediul rural (57,7%) și cei domiciliați în localitățile din Nord (65,8%).

Figura 5. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Cu ce probleme te-ai confruntat pe Internet în ultimele 12 luni?”

Hărțuirea online

Postarea de comentarii cu conținut ofensator a fost practică de peste 13% dintre adolescenții chestionați, ei având următoarele caracteristici socio-demografice: adolescenți de gen masculin (52,4%), din mediul rural (53,2%), de 12 ani (29%) și de 15 ani (26,6%). Cei mai mulți dintre ei accesează Internetul noaptea (48,6%), în intervalul 14.00-22.00. Copiii au relatat inclusiv prin intermediul seminarelor informaționale situații de hărțuire verbală și psihologică, care provocau copiilor suferințe emoționale.

Aproximativ a patra parte dintre adolescenți au încredințat unei persoane, cu excepția părinților, în ultimele 12 luni parola de la cutia poștală sau profilul personal de pe rețelele de socializare. Acest lucru îl fac mai des fetele (58,3%), copiii de la sate (53,7%) și cei de 12 ani (25,5%).

Peste 13% dintre respondenți au indicat ca problemă **spargerea parolei de la poșta electronică**, mai des cu ea confruntându-se copiii de 12 ani (40,7%) și cei din

mediul rural (50,5%). Furtul parolei de la profilurile de pe rețelele de socializare, crearea de noi profiluri în care au fost plasate informații necenzurate, cu conținut defăimător sau imagini indecente la fel provocau suferințe copiilor.

Alte probleme cu care s-au confruntat pe Internet, raportate de adolescenți, au fost: **postarea fotografiilor adolescenților pe rețelele de socializare de către altă persoană, modificate în mod jignitor** (11,8%), cu această problemă confruntându-se în special fetele (51,5%), cei de la sate (59,5%), copiii de 12 ani (43%), și **postarea de mesaje cu conținut ofensator despre adolescenți** (11,8%), în proporții 53,8% pentru fete, de 55% pentru cei din mediul rural și de 31,3% pentru copii de 12 ani.

Adăugarea persoanelor necunoscute în lista prietenilor de pe profilul de socializare

Datele din *Tabelul 5* (pag. 34) reflectă acțiunile riscante pe care le întreprind copiii online, dând dovadă de un comportament riscant pentru însăși viața lor. Adăugarea persoanelor necunoscute în realitate pe lista prietenilor pe profilul personal este o acțiune pe care au întreprins-o peste 59% dintre respondenți. Analiza

segregată pe variabile socio-demografice relevă faptul că această practică este caracteristică fetelor (56,1%), adolescenților din mediul rural (56,3%) și copiilor de 12 ani (23,4%).

Rata copiilor care au indicat concomitent că *au adăugat pe lista prietenilor, în profilul personal de pe rețelele de socializare, persoane pe care nu le-au întâlnit în realitate și care au făcut schimb de date cu cineva pe care îl cunoșteau doar comunicând prin Internet* este de 19,7% din numărul total al celor chestionați (sau 185 persoane). Analiza datelor socio-demografice a acestei categorii de copii arată, că unui risc sporit sunt supuse în special fetele (52,4%), copii din mediul rural (51,4%) și adolescenții de 15 ani (30,3%).

Accesarea materialelor cu caracter pornografic

Un aspect problematic dezvăluit în studiu se referă la cazurile de **vizionare involuntară pe Internet a imaginilor cu caracter pornografic**, fapt relevat de 13,3% dintre respondenți, riscului fiind expuși cel mai des adolescenții de 16 ani (33,3%), copiii de 12 ani (25,6%) și fetele (62,2%), fără o diferență evidentă în funcție de mediul de trai (a se vedea *Tabelul 8*).

Tabelul 8. Vârsta copiilor care au indicat că au vizionat involuntar imagini cu caracter pornografic pe Internet

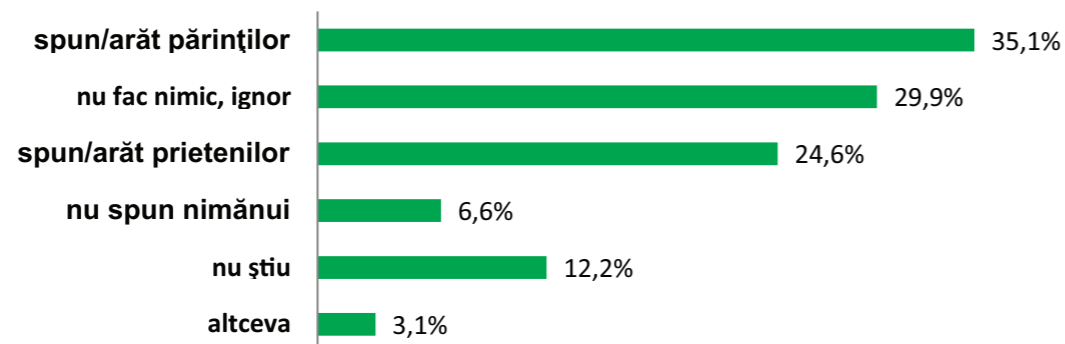
Vârsta	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	Total
Cota-parte	25,6%	21,1%	7,8%	12,2%	33,3%	100%

Studiul realizat atestă un nivel scăzut de cunoștințe cu referire la comportamentul copiilor în cazul în care sunt frustrați sau speriați de ceea ce văd pe Internet. Mai mult decât atât, 1 din 10 respondenți **nu știe cum să**

reacționeze în astfel de situații (a se vedea *Figura 6*), în care se regăsesc în mod special copiii de 12 ani (28,7%) și de 13 ani (24,3%), fetele (58,3%) și copiii din mediul rural (54,8%).

Figura 6. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă ești speriat sau frustrat de ceva ce ai văzut pe Internet, ce trebuie să faci?”

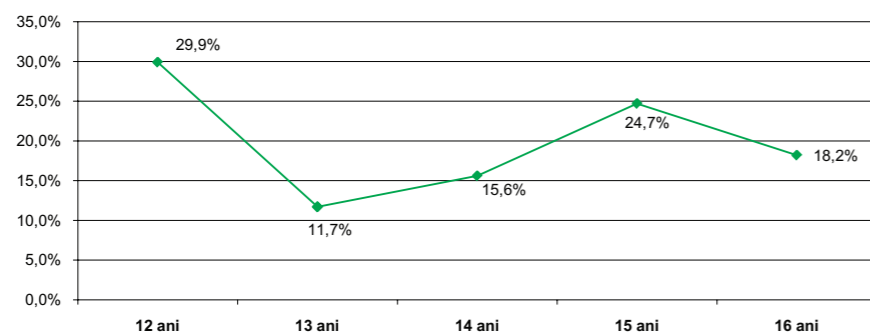

Propuneri indecente online și comunicare online cu tentă sexuală

Aproximativ la 12% dintre copii persoane cunoscute prin Internet le-au făcut propuneri indecente, majoritatea (68,8%) accesând Internetul cel mai des în intervalul dintre orele 14.00-22.00. Profilul acestora se prefigurează după cum urmează: cu vârsta de 12 ani – 29,9%, inclusiv

dintre ei de genul masculin – 55,8%, rezidenți în localități rurale – 50,6%, inclusiv din Centrul republicii – 37,7%. Din numărul total al celor cărora persoane cunoscute prin Internet le-au făcut propuneri indecente, 24,7% aveau vârsta de 13 ani, iar altele 18,2% și 15,6% – respectiv vârste de 16 și 14 ani. Cel mai mic procent în acest sens îl întrunesc copii de 13 ani (a se vedea *Figura 7*).

Figura 7. Repartizarea conform vârstei a copiilor cărora li s-au făcut propuneri indecente de către persoane noi cunoscute exclusiv prin Internet

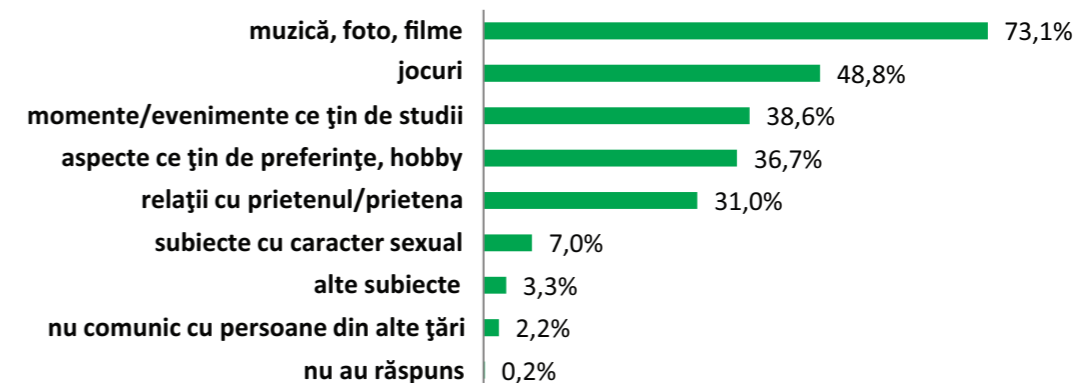

Doar 21,6% dintre copiii chestionați nu au primit nici o propunere de la persoanele cunoscute cu care comunică prin Internet.

Schimbul de link-uri, site-uri sau fișiere le-a fost propus la 22,1% dintre respondenți, practic raportată în spe-

cial de cei cu vârsta de 15 ani (29,7%), de băieți (51%), de cei din mediul urban (57,9%). Subiectele mai des abordate de copii pe Internet sunt muzica, filmele și fotografiile (73,1%), jocurile (48,8%), studiile (38,6%), preferințele (36,7%) și relațiile cu prietenul/prietena (31%), după cum se vede și din *Figura 8*.

Figura 8. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Care sunt subiectele pe care comunică de obicei prin Internet?”

Subiectele cu caracter sexual sunt discutate de 7% dintre toate persoanele chestionate, aceștia fiind adolescenții de 15 ani (31,8%) și de 16 ani (25,8%), după cum se vede și din *Tabelul 9*; aceleași subiecte suscită interes băieților (66,7%), copiilor din mediul urban (53%),

ce accesează Internetul cel mai des între orele 14.00-22.00, procentul lor constituind 62,1 la sută. A treia parte dintre respondenții care comunică pe subiecte cu caracter sexual, accesează Internetul între orele 22.00-08.00.

Tabelul 9. Vârsta copiilor care discută subiecte cu caracter sexual pe Internet

Vârsta	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	Total
Cota-parte	19,7%	9,1%	13,6%	31,8%	23,6%	100%

Întâlniri offline cu persoane cunoscute online

Peste jumătate din numărul copiilor chestionați s-au întâlnit măcar o dată cu persoane (cu excepția rudelor)

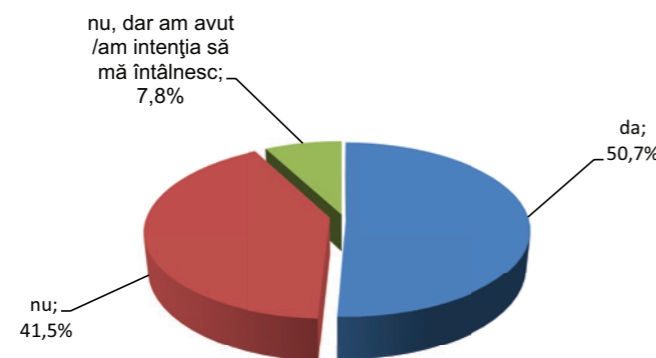
cunoscute prin Internet (a se vedea *Figura 9*). Analiza caracteristicilor socio-demografice ale celor 651 copii care au cunoscut persoane noi pe Internet (cu excep-

ția rudelor) atestă că vârsta este un factor important în acceptarea acestor întâlniri, un risc sporit fiind expuși copiii cu vârsta de 12 ani (23,9%), fetele (53%), cei din

mediul rural (57%) și cei din localitățile din Sudul Moldovei (37%).

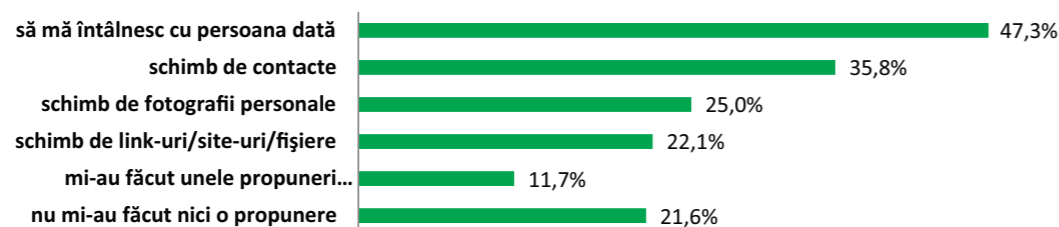
Figura 9. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Te-ai întâlnit măcar o dată în realitate cu cineva cu care te-ai cunoscut prin Internet (cu excepția rudelor, dacă le-ai cunoscut astfel)?”

Studiul mai atestă că în 47,3% din cazurile în care copiii își fac cunoscuți noi prin intermediul Internetului și comunică exclusiv prin acest spațiu virtual, sunt solicitați pentru a se întâlni cu aceste persoane, iar altele 35,8% și 25,0% – respectiv schimb de contacte și schimb de

fotografii personale (a se vedea Figura 10). Analiza segregată pe date socio-demografice atestă că mai des această propunere este făcută adolescenților de 15 ani (26,5%), fetelor (55,5%), celor de la sate (58,1%), cu rezidența în Centrul (34,5%) sau Sudul republicii (32,6%).

Figura 10. Distribuția răspunsurilor la întrebarea: „Dacă ai cunoscut pe Internet persoane noi (cu excepția rudelor) și comunică cu ele exclusiv prin Internet, ce propuneri ți-au făcut ele?” (din totalul răspunsurilor oferite de 782 de respondenți care au cunoscut persoane noi și comunică pe Internet cu ele).

Neanunțarea părinților despre problemele întâmpinate online

Fiind întrebați despre acțiunile lor în cazurile când sunt speriați sau frustrați de ceva ce au văzut pe Internet, aproximativ o treime din respondenți **ar ignora** cazul și nu ar întreprinde nimic, fapt care trezește îngrijorare. În numărul celor care ar ignora asemenea situații sunt în special fetele (53%), copiii din mediul rural (51,2%), adolescenții de 14 ani (22,4%) și 15 ani (22,1%), precum și 27,1% din totalul celor care utilizează camera WEB. **Ar tăinui**

acest fapt circa 7% dintre respondenți, aceștia fiind băieții (59,7%), copii de 12 ani (33,9%) și cei de la sate (59,7%).

Doar 35,1% dintre cei chestionați **și-ar anunța părinții**, acestea fiind în mare măsură fetele (59,1%), dată fiind relația mai apropiată dintre fete și mame, în special adolescenții din mediul rural (58,5%) și copiii de 12 ani (35,8%). Studiul atestă că vârsta determină practica de a anunța părinții în cazul unor situații problematice cu care se confruntă copii (a se vedea Tabelul 10).

Tabelul 10. Vârsta copiilor care au indicat că ar anunța/arăta părinților dacă ar vizionea ceva pe Internet ce i-ar frustra

Vârsta	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	Total
Cota-parte	35,8%	23%	16,7%	15,5%	9,1%	100%

Anunțarea prietenilor este o practică pentru aproximativ a patra parte dintre copii și adolescenți, în special fiind caracteristică fetelor (63,6%), celor din mediul ru-

ral (58%) și celor de 12 ani (29%). Și în cazul dat vârsta este un factor determinat în decizia de a se confesa (a se vedea Tabelul 11).

Tabelul 11. Vârsta copiilor care au indicat că ar spune/arăta prietenilor dacă ar vizionea ceva pe Internet ce i-ar frustra

Vârsta	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	Total
Cota-parte	29%	20,8%	15,6%	19,0%	15,6%	100%

Astfel, la trei ani de la realizarea studiului similar, putem afirma că deși tehnologiile informaționale înregistrează noi și noi progrese (oportunități mai ample și mai progresive de comunicare, dispozitive tot mai performante etc.), lacunele din comportamentul copiilor și adolescenților online nu au înregistrat îmbunătățiri evidente, iar riscurile cu care se pot confrunta nu dau semne de a se fi diminuat. Dintre lacunele de comportament o atenție sporită din partea părinților și pedagogilor merită aflarea copiilor și adolescenților pe Internet în timpul nopții și a orelor de studii, iar riscurile cu care se confruntă în continuare aceștia sunt cazurile de spargere a parolei și furtul datelor personale, cazurile de vizionare involuntară a imaginilor cu caracter pornografic, comunicarea cu persoane necunoscute, care pot deveni în anumite condiții protagoniști ai unor abuzuri cu consecințe din cele mai grave.

Așadar, și la ora actuală este imperioasă necesitatea unor intervenții calificate atât ale specialiștilor din domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicare, cât și a părinților, pedagogilor și nu în ultimă instanță a Internet-providerilor pentru a asigura copiilor o protecție adecvată contra abuzurilor de orice natură în spațiul virtual. În acest context ar fi binevenită instituționalizarea tematicii siguranței online în cadrul orelor de informatică sau dirigenție în școală. Este oportun de asemenea a promova cu aceeași intensitate activități de informare a copiilor, adolescenților despre iminența unui comportament civilizat online și ce acțiuni trebuie să întreprindă în cazul în care ar fi expuși la situații de pericol pe Internet, pentru a micșora riscul abuzurilor dăunătoare asupra lor și a exploatării sexuale online.

Recomandări

Recomandări

Pe lângă avantajele pe care îl oferă Internetul în viața copiilor – deschiderea de orizonturi necuprinse întru obținerea noilor cunoștințe despre lume, posibilitatea comunicării nelimitate etc. – nu trebuie, totodată, de subestimat unele riscuri pe care le comportă și cu care se pot confrunta copiii. Datele obținute în cadrul studiului în cauză ar trebui să ghideze școlile, părinții, guvernele, societatea civilă, industria tehnologiilor informaționale și copiii înșiși în a conlucra pentru a diminua riscurile, creând astfel condiții copiilor, utilizatori activi ai Internetului, să beneficieze plenar de oportunitățile noilor tehnologii. În acest sens, sperăm că cercetarea în cauză ar putea indica prioritățile bazate pe dovezi pentru conjugarea eforturilor întru promovarea siguranței copiilor online. În ceea ce urmează vă propunem un șir de recomandări specifice pentru potențialii actori în domeniu.

Cadrele didactice

- Profesorii de informatică și diriginții din instituțiile de învățământ preuniversitar trebuie să se implice nemijlocit în informarea elevilor despre riscurile online și să contribuie la dezvoltarea comportamentului sigur online. Se recomandă includerea unei ore special dedicate siguranței online în curriculum școlar la disciplina „Informatica”, iar între timp să fie organizate în continuare seminare tematice extracurriculare pentru elevi. În scopul desfășurării efective de către profesori a orelor

specializate, se recomandă organizarea unui curs de pregătire pentru cadrele didactice (profesorii de informatică din școli) în domeniul siguranței online, care ar viza semnificația Internetului în viața copiilor și adulților, beneficiile acestuia, dar și situațiile de risc pe care le comportă, dependența de Internet, utilizarea Internetului ca resursă educațională și comunicarea părinte – copil, profesor – copil pe aceste teme.

- Ședințele tematice privind siguranța copiilor online pot fi organizate și cu cadrele didactice din învățământul preșcolar, care ar avea ca principal obiectiv familiarizarea educatorilor cu noțiuni elementare ce țin de siguranța online a copiilor, prezentarea resurselor educaționale pentru preșcolari adresate educatorilor, precum și sfaturile specialiștilor menite să asigure un comportament online responsabil și benefic. Educatorii și pedagogii de la centrele pentru copii ar trebui să-i pregătească pe aceștia, inclusiv pe copiii de vârstă preșcolară pentru viitoarea viață digitală prin jocuri ușoare și interactive.
- Includeți calculatorul și Internetul printre instrumentele didactice în desfășurarea orelor dumneavoastră (atât în cadrul orelor de Informatică, cât și a altor discipline școlare), asigurându-vă că link-urile oferite elevilor nu conțin informații dăunătoare. Încurajați copiii să acceseze site-urile specializate care abordează siguranța copiilor online, de exemplu, www.siguronline.md, prin intermediul căreia copiii pot selecta inclusiv jocuri, cum ar fi cele de logică, fără a fi supus riscului contactării virusilor sau spam-urilor. Spre a diminua riscurile online pentru copiii utilizatori activi ai Internetului, se recomandă

- ca toate calculatoarele din școli cu acces la Internet să fie asigurate cu aplicații sau programe de filtrare ce nu ar permite accesarea anumitelor site-uri, așa încât și responsabililor pentru activitatea în sălile de calculatoare să le fie mai ușor a monitoriza comportamentul copiilor online. Copiii trebuie încurajați să acceseze o listă de site-uri sigure de informație, în care ei pot găsi informația necesară pregătirii temelor pentru acasă și dezvoltării lor intelectuale.
- Învățați elevii să nu răspundă la e-mail-urile de tip Spam, la mesajele de hărțuire cu conținut obscen, agresiv și jignitor și să nu descarce fișiere sau fotografii din surse necunoscute. Amintiți-le elevilor că nu tot ceea ce citesc sau văd pe Internet este verosimil – le puteți propune și alte surse (cărți, publicații) și încurajați-i să-și creeze propria opinie cu privire la ceea ce este adevărat sau fals.
 - Discutați despre riscurile la care se pot expune copiii, dacă acceptă întâlniri cu persoane necunoscute cu care au comunicat prin e-mail, chat sau telefonul mobil. Încurajați-i să apeleze la părinții lor sau la dumneavoastră, ori de câte ori sunt invitați să se întâlnească offline cu persoane necunoscute sau se simt amenințați.
 - Explicați-le părinților importanța folosirii adecvate a Internet-ului de către copii, explicați ineficiența măsurilor represive aplicate față de copii, utilizatori de Internet. Puteți organiza activități în care părinții să-i asiste pe copii în realizarea unor teme folosind calculatorul. Astfel, pe cât părinții se arată mereu a fi interesați de măsurile de siguranță a copiilor, analizați împreună importanța regulilor în utilizarea Internetului și telefonului mobil.
 - Informați atât elevii, cât și părinții unde pot să raporteze o situație de pericol sau un abuz. Copiii sau adulții pot raporta online prin intermediul portalului informațional www.siguronline.md conținuturi ilegale sau dăunătoare de pe Internet (de exemplu, sesizările în care copiii trimit sau postează poze nud cu ei ori colegii lor pe Internet, site-uri care conțin imagini nud cu copii, site-uri care conțin imagini pornografice cu adulți și sunt accesibile copiilor, o convorbire de tip chat între un adult și un copil, în care adultul îi cere copilului să-i trimită sau să posteze poze nud, să se întâlnească cu acesta sau să întrețină acte sexuale etc.). Sfaturi și recomandări despre utilizarea în siguranță a Internetului pot oferi și specialiștii Centrului Internațional „La Strada”:
 - prin e-mail: helpline@siguronline.md,
 - prin Skype: [sigur.online](https://www.skype.com/ro/contacts/siguronline)
 - la Linia Fierbinte 0 800 77777 (apel gratuit, anonim și confidențial).
 - În vederea ajutorării părinților, încurajați-i pe aceștia să acceseze suport informațional specializat (de exemplu, *Ghidul părintelui responsabil* (http://siguronline.md/Ghidul_parintelui_responsabil.pdf) sau alte surse existente online.
 - În scopul prevenirii activităților ilegale (pornografia infantilă, traficul de droguri, furtul de date informatice etc.) în care copiii s-au pomenit în calitate de martor sau victime, încurajați părinții/copiii să apeleze la *Centrul pentru combaterea crimelor informatice* al Inspectoratului General de Poliție (tel.: 022 577177, e-mail: ccci@mai.gov.md).
 - Este necesar a întreprinde și în continuare măsuri pentru educarea copiilor întru prevenirea cazurilor

de hărțuire și intimidare, inclusiv online între copii. Pedagogii din școli trebuie să fie instruiți în ceea ce privește prevenirea acestor situații, iar psihologii din școli – cum să intervină în asemenea cazuri

Părinții

- Părinții copiilor utilizatori de Internet și potențiali utilizatori sunt cei care pot interveni și ajuta organizațiile specializate în prevenirea, protecția și combaterea activităților cu efect dăunător asupra propriilor copii, având cea mai mare influență asupra comportamentului acestora.
- Părinții urmează să fie informați în cadrul unor ore tematice privind beneficiile, riscurile și eventuale daune ale navigării online. În organizarea informării părinților ar fi recomandabilă o cooperare între asociațiile/comitetele părintești, profesorii de informatică din școli și activiștii organizațiilor neguvernamentale care promovează tematica siguranței copiilor online. Aceste acțiuni ar permite activizarea rolului părinților în monitorizarea activității copiilor online. În vederea informării despre aspectele siguranței copiilor online părinții sunt încurajați să acceseze un suport informațional special elaborate precum este *Ghidul părintelui responsabil* sau alte surse online existente.
- Încercați să ajutați copiii să înțeleagă cu ce riscuri cu tentă sexuală se pot ei confrunta, ce activități online îi poate pune în situații de risc și cum anumite activități le pot dauna sau pot deveni eventual infracționale. Ajutați copiii să aplice norme sociale care vin în susținerea comportamentului respon-

sabil online și să promoveze acest comportament printre semenii lor.

- Părinții poartă răspundere pentru monitorizarea duratei aflării copilului față în față cu calculatorul, așa încât această durată să nu depășească 2 ore pe zi, iar copilul să nu navigheze online în ore nocturne. Calculatorul cu acces la Internet trebuie să fie amplasat într-o încăpere, unde și părinții pot avea acces nestingherit la el, monitorul fiind mereu în vizorul lor. În cazul în care părinții sunt plecați peste hotare, navigarea online trebuie să fie monitorizată de un adult. Este imperios ca părinții să intervină cu monitorizarea activității copiilor online. Ei trebuie să fie informați despre posibilitățile obținerii programelor-filtre/programelor complexe de control parental pentru monitorizarea accesului copiilor la calculator sau Internet, astfel ca acestea să fie instalate la calculatorul de acasă.
- Încercați să aflați mai multe despre „prieteni online” ai copiilor, așa cum doriți să-i știți și pe cei din lumea reală. Încurajați-i pe copii să vă povestească despre acești prieteni, unde i-au întâlnit, ce discută etc. O posibilitate reală pentru părinți de a monitoriza activitatea copiilor online în cadrul rețelelor de socializare este de a se adăuga în lista prietenilor propriului copil. Închiderea bruscă a calculatorului sau schimbarea rapidă a ferestrelor pe monitor pot fi semne că ei încearcă să tănuiască ceva de părinți.
- Raportați orice situație de abuz și hărțuire online prin intermediul portalului informațional www.siguronline.md, helpline@siguronline.md, prin Skype ([sigur.online](https://www.skype.com/ro/contacts/siguronline)) sau la Linia Fierbinte **0 800 77777** (apel gratuit, anonim și confidențial). În sco-

pul prevenirii activităților ilegale (pornografie infantilă, trafic de droguri, furt de date personale în spațiul virtual etc.) în care copiii s-au pomenit în calitate de martori sau victime, părinții sunt încurajați să apeleze la *Centrul pentru combaterea crimei informatice* al Inspectoratului General al Poliției (tel.: 022 577177, e-mail: ccci@mai.gov.md).

- Părinții trebuie să se autoalerteze în cazurile când copilul preferă comunicarea online celei offline și să identifice cauzele acestor preferințe. În asemenea cazuri, pentru a evita pe viitor eventuale probleme de adaptare în societate, părinții ar putea interveni, stimulând inițiativele de comunicare directă cu copiii. Părinții trebuie să discute cu copii despre noii lor cunoscuți online și, în special, despre eventuale propuneri de a se întâlni offline.
- Este foarte important ca părinții să fie informați și să înțeleagă că măsurile represive în utilizarea Internetului aplicate față de copilul lor nu sunt efective. Interdicția este inoportună, ba chiar contraproductivă, ea excitând și mai mult curiozitatea copilului și generând un comportament și mai imprudent din partea lui.

Societatea civilă

- Organizațiile societății civile trebuie să ofere sprijin organizațiilor de stat (instituțiilor de învățământ preuniversitar și preșcolar) în instruirea cadrului didactic privind aspectele siguranței online a copiilor. Este necesar a replica bunele practici în rândul pedagogilor și al părinților, care țin de facilitarea accesului copiilor la unele site-uri recomandate pentru educarea școlărilor, inclusiv informarea prin intermediul portalurilor informaționale specializate.

- Este necesar a organiza campanii de informare privind riscurile și măsurile de precauție online, inclusiv prin intermediul Programului „De la egal la egal”. Măsurile necesare utilizării sigure a Internetului trebuie aduse în atenția opiniei publice și a autorităților competente, inclusiv celor responsabile de modificarea legislației și perspectivei educaționale. Se recomandă organizarea de concursuri multimedia și jocuri amuzante pentru adolescenți cu mesaje despre programele de siguranță online, producerea unor filmulețe pentru copii, materialelor informaționale promovate prin intermediul campaniilor naționale ale audiovizualului.
- Pentru a preveni comportamentul riscant online și a oferi în timp util soluții copiilor care doresc să fie sprijiniți în situații dificile, este oportun a promova în continuare serviciul național de informare și consiliere Linia Fierbinte, acompaniată de posibilitatea unui chat. Acest serviciu poate oferi copiilor, părinților și cadrelor didactice consiliere telefonică generală privind riscurile online, site-urile indicate pentru anumite categorii de vârstă sau cele care trebuie evitate, consiliere psihologică, redirectionarea către specialiști sau autorități competente pentru soluționarea problemelor complexe aflate în răspunderea acestora etc.
- Este necesar a organiza mai multe cercetări privind hărțuirea între semeni în școală, inclusiv hărțuirea online, care ar rezulta cu unele recomandări de prevenire a acestui fenomen, ținându-se cont și de experiența altor țări în domeniu.
- Organizațiile non-guvernamentale, implicate în activitățile de prevenire a riscurilor online cu care se pot confrunta copiii, trebuie să coopereze activ cu

agențiile mass-media în diseminarea statisticilor, riscurilor pentru copii și metodelor de prevenire a acestora pe Internet.

Sectorul privat

- Companiile de telecomunicații și Internet-providers din Republica Moldova, ca gest de responsabilitate corporativă, ar putea avea un rol mai activ și o contribuție esențială la diminuarea riscurilor online cu care se confruntă copiii. Eventual, aceștia ar putea oferi părinților, copiilor (viitorilor utilizatori ai Internetului), pe lângă pachetul de servicii Internet, instalarea unor programe-filtre speciale și, eventual, o succintă instruire a părinților în acest sens, ar putea distribui mesaje sau posta informații care ar încuraja raportarea abuzurilor sau intimidărilor online față de copii.

- Proprietarii Internet-cafenelor ar putea de asemenea să se implice în instalarea programelor-filtre la computere și să coopereze în distribuirea materialelor informative pentru copii privind siguranța online. Desigur, instalarea acestor programe-filtre nu va înlătura toate problemele, dar totuși șansele copilului de a se ciocni online cu un conținut violent sau pornografic, evident, s-ar diminua.
- Popularitatea unor site-uri sociale poate fi folosită în scopul prevenirii riscurilor online pentru copii prin plasarea informației chiar pe banerele acestor site-uri de socializare, care ar promova numărul de telefon de la Linia Fierbinte și adresa portalului informațional specializat în domeniu sau consultării online.

Anexă

Anexă. Chestionar pentru copii

	<p>Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”</p> <p>Persoana de contact: Viorelia Rusu tel.: (022) 234906, e-mail: vrusu@lastrada.md</p>	<p>Nr. de chestionar</p> <table border="1" style="width: 100%; height: 20px;"> <tr> <td style="width: 25px;"></td> <td style="width: 25px;"></td> <td style="width: 25px;"></td> <td style="width: 25px;"></td> </tr> </table>				

CHESTIONAR**Tema: Siguranța navigării online**

Dragă prietene,

Ai în față o Anchetă, a cărei scop este identificarea unor aspecte de utilizare a Internetului de către adolescenții, atât cei de la școală, cât și de la orașe. Te asigurăm că răspunsurile tale sunt confidențiale și anonime. Rezultatele acestei cercetări sunt importante și pentru tine – ele te vor ajuta la studierea metodelor sigure de navigare online. Completarea Anchetei nu-ți va lua mult timp. Citește atent întrebarea și variantele de răspuns, apoi bifează în pătrățel răspunsul (sau câteva variante de răspuns, dacă este indicat astfel), care în opinia ta este/sunt corect/e.

MULȚUMESC!

Q 1. DE OBICEI, ÎN CARE DIN URMĂTOARELE INTERVALE DE TIMP ACCESEZI INTERNETUL?			Q 2. DE OBICEI, DE LA CE DISPOZITIV ACCESEZI INTERNETUL?				
8:00-14:00 ☐	14:00-22:00 ☐	22:00-08:00 ☐	Telefon mobil simplu ☐	Smartphone ☐	Calculator ☐	Tabletă ☐	Laptop ☐

Q 3. ATUNCI CÂND ACCESEZI, CÂT TIMP PETRECI DE OBICEI CONTINUU PE INTERNET?

Mai puțin de o oră ☐	1-2 ore ☐	3-4 ore ☐	5-6 ore ☐	7-8 ore și mai mult ☐
--	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	---

Q 4. ÎN CE SCOPURI AI UTILIZAT INTERNETUL ÎN ULTIMELE 12 LUNI? (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)

4.1. Căutarea informației necesare pentru pregătirea temelor pentru acasă	☐
4.2. Jocuri on-line	☐
4.3. Vizionarea clipurilor video, descărcarea filmelor	☐
4.4. Vizitarea profilului personal pe una din rețelele sociale (de exemplu, Odnoklassniki, Facebook etc.)	☐

4.5. Expedierea/recepționarea mesajelor în regim real (de exemplu, Skype, ICQ, Yahoo messenger etc.)	☐
4.6. Expedierea/recepționarea mesajelor e-mail	☐
4.7. Citirea/vizionarea știrilor pe Internet	☐
4.8. Folosirea camerei WEB	☐
4.9. Vizitarea Chat-room	☐
4.10. Comunicare prin Blog/Forum	☐
4.11. Convorbiri telefonice	☐
4.12. Cumpărături online	☐
4.13. Altele (indică) _____	☐

Q 5. CU CE PROBLEME TE-AI CONFRUNTAT PE INTERNET ÎN ULTIMELE 12 LUNI (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)

5.1. Mi-a spart cineva parola la profilului personal pe una din rețelele de socializare (Odnoklassniki, Facebook etc.)	☐
5.2. Mi-a spart cineva parola de la poșta electronică	☐
5.3. Cineva a postat pe rețelele de socializare mesaje despre mine cu conținut ofensator, accesibile pentru toată lumea	☐
5.4. Cineva a postat pe rețele de socializare fotografia mea modificată în mod jignitor, accesibilă pentru toată lumea	☐
5.5. Involuntar am vizionat imagini pornografice	☐
5.6. Virușii și/sau spam-uri	☐
5.7. Altele (indică) _____	☐
5.8. Nu am avut nici o problemă	☐

Q6. DACĂ EȘTI SPERIAT SAU FRUSTRAT DE CEVA CE AI VĂZUT PE INTERNET, CE TREBUIE SĂ FACI? (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)

6.1. Nu fac nimic, ignor	☐
6.2. Spun/arăt părinților mei	☐
6.3. Spun/arăt prietenilor mei	☐
6.4. Nu spun nimănui/tănuiesc	☐
6.5. Altceva (indică) _____	☐
6.6. Nu știu	☐

Q 7: CARE DINTRE ACȚIUNILE MENȚIONATE MAI JOS LE-AI ÎNTREPRINS ÎN ULTIMELE 12 LUNI? (bifează un singur răspuns pe fiecare linie)

	DA	NU
7.1. Am căutat noi cunoscuți prin Internet	☐	☐
7.2. Am acceptat în lista prietenilor mei în profilul personal din rețelele de socializare (Odnoklassniki, Facebook etc.) persoane pe care nu le-am întâlnit în realitate	☐	☐
7.3. Am făcut schimb de date (adresă, număr de telefon, denumirea instituției de învățământ unde învăț etc.) cu cineva pe care îl cunosc doar comunicând pe Internet	☐	☐
7.4. Am trimis o fotografie de-a mea unei persoane pe care am cunoscut-o doar online (pe Internet)	☐	☐
7.5. Am trimis secvențe video despre mine unei persoane pe care o cunosc doar din Internet (personal nu ne-am întâlnit)	☐	☐
7.6. Am discutat online, folosind camera WEB cu persoană pe care o cunosc doar din Internet (personal nu ne-am întâlnit)	☐	☐
7.7. Am postat comentarii care conțin mesaje ofensatoare	☐	☐
7.8. I-am încredințat cuiva parola mea de la poșta electronică sau profilul personal din rețelele de socializare (nu părinților)	☐	☐

Q 8: DACĂ AI CUNOSCUȚ PRIN INTERNET PERSOANE NOI (cu excepția rudelor) ȘI COMUNICI CU ELE EXCLUSIV PRIN INTERNET, CE PROPUNERI ȚI-AU FĂCUT ELE (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)?

Schimb de contacte (telefon, adresă, e-mail)	Schimb de fotografii personale	Să mă întâlnesc cu persoana dată	Schimb de link-uri/site-uri/fișiere	Mi-au făcut unele propuneri indecente	Nu mi-au făcut nici o propunere	Alte (indică):	Nu am cunoscut asemenea persoane
☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐

Q 9: CARE SUNT SUBIECTELE DESPRE CARE DE OBICEI COMUNICI PRIN INTERNET? (sunt posibile mai multe răspunsuri concomitent)

Chestii/evenimente ce țin de studii în cadrul gimnaziului/liceului/ universității	Jocuri	Muzică, foto, filme	Chestii ce țin de preferințe, hobby	Subiecte cu caracter sexual	Relații cu prietenul/prietena	Alt(e) subiect(e):	Nu comunic prin Internet
☐	☐	☐	☐	☐	☐		☐

**Q 10: TE-AI ÎNTÂLNIT MĂCAR O DATĂ ÎN REALITATE CU CINEVA CU CARE TE-AI CUNOSCUȚ PRIN INTERNET
(cu excepția rudelor, dacă le-ai cunoscut astfel)?**

DA ☐	NU ☐	NU, DAR AM AVUT/AM INTENȚIA SĂ MĂ ÎNTÂLNESC ☐
-----------------------------	-----------------------------	--

VÂRSTA TA (ani împliniți):						GENUL:	
12	13	14	15	16	Alta (indică) _____	masculin	feminin
☐	☐	☐	☐	☐		☐	☐
MEDIUL DE REȘEDIȚĂ:						Localitatea: _____	
						Raionul: _____	
DATA COMPLETĂRII:							
